

biologiei. S-au stabilit în Elveția, unde locuiesc și astăzi.

Ca scriitoare de limbă franceză, Kristof a debutat cu piese de teatru, gen care, mărturisește autoarea, i se pare mai puțin complicat decât romanul. Dacă la început numai companiile de teatru de amatori își manifestau interesul pentru piesele sale, acestea au început să atragă atenția treptat și mediilor profesioniste din Germania (în stagiunea 1993–1994, s-au jucat simultan la Hanovra, Hamburg și Stuttgart), Franța sau Olanda, în timp ce în Japonia au fost publicate în volum. Cu toate acestea, faima internațională i-a fost adusă de publicarea celor trei romane.

Subiectul (cu oarecare tentă autobiografică) trilogiei este foarte simplu: în timpul celui de-al doilea război mondial, o mamă este nevoită să-și abandoneze fiii, gemenii Lucas și Claus, în vârstă de nouă ani, în casa bunicii acestora pentru că nu-i mai putea hrăni. Bunica – avară și brutală – neglijează creșterea copiilor, dar are pretenția ca aceștia să o ajute la întreținerea casei și a grădinii. În aceste condiții, frații încep să-și dezvolte diverse mecanisme de supraviețuire, cum ar fi antrenamentul zilnic pentru reprimarea simțurilor – foame, frig, durere și pentru cultivarea voinței. Cântă la acordeon prin baruri pentru a supraviețui, îl șantajează pe vicarul satului, învață singuri să citească cu ajutorul unei *Biblie* vechi și al unui dicționar, rămân singuri pe lume, războiul continuă, iar ei își notează într-un

jurnal toate experiențele prin care trec, pentru ca mai apoi, exact acest jurnal să se întoarcă împotriva lor. Prin sacrificiul propriului tată, împins de cei doi să treacă granița direct printr-un teren minat, unul dintre ei se salvează, ajungând în lumea liberă, în timp ce al doilea rămâne să trăiască, în continuare, în casa bunicii. Urmează apoi regăsirea, necazuri cu poliția care îi bănuiește că și-ar fi inversat actele de identitate ș.a.

În montarea romanelor, compania *De Onderneming, Antwerp* reușește să depășească – în general – pericolul plictisirii publicului, deși lucrează doar cu patru actori și câteva obiecte de recuzită. Raportul scene narative–scene dramatice este și el echilibrat, spectacolul putând fi considerat din acest motiv extrem de flexibil.

Copiii sunt jucați de adulți, actorii schimbă și ei cu ușurință rolurile pe care le au, unele dintre ele chiar în semitravesti, pentru că nu se obosesc să lucreze prea mult asupra costumelor – bunica este jucată astfel, foarte bine, cu barbă și pantaloni, doar un șorț și o voce răgușită fiind suficiente pentru caracterizarea reușită a personajului. În plus, culisele se află chiar pe scenă, actorii așteptându-și rândul, costumându-se și aducând recuzita la vedere. Creații colective, experimentale *The Notebook* și *The Proof* spun o poveste foarte interesantă despre istorie, falsificarea istoriei și istoriile oamenilor obișnuiți striviți, de cele mai multe ori, de evenimente.

Religie, sex, gastronomie

Unul dintre sfaturile oferite cu oarecare insistență ziaristilor de către organizatorii lui Edinburgh International Festival 2001 a vizat spectacolul *Ricardo i Elena*, aparținând spaniolului Carles Santos, și suna în felul următor: „Nu-l întrebați ce înseamnă această operă suprarealistă, nu are nici un fel de importanță, încercați să vă bucurați doar de regalul vizual și muzical pe care îl oferă.” La rândul său, Santos se explică: „Un muzician nu este întrebat niciodată ce înseamnă

muzica lui. Eu sunt un muzician. Sensul nu este important, important este să vezi muzica în timp ce o ascuți.”

Născut la Valencia, „inima și sufletul Cataloniei”, cum îi place să spună, Santos este un pianist concertist renumit în Spania, deținând totodată ca regizor și unul dintre primele locuri în avangarda artelor scenice. Compozițiile sale, extravagante și fabuloase, în același timp, la nivelul mijloacelor de realizare scenică, i-au adus rapid statutul

de favorit al circuitului festivalier internațional, el participând numai la Edinburgh de trei ori din 1996 și până anul trecut: prima oară cu *L'Esplendida Vergonya del fet mal fet* – o operă-circ în limba catalonă –, iar în 1998 cu *La Pantera Imperial* – un omagiu neconvențional (plin de nonsensuri reprezentate în numele suprarealismului) adus lui Bach, clasicul a cărui muzică a devenit ritual în viața lui Santos, acesta interpretând zilnic câteva opusuri din creația sa.

Anul trecut, publicul lui Edinburgh International Festival a putut urmări *Ricardo i Elena*, o operă satirică – bineînțeles, supra-realistă – la adresa miracolului vieții și a catolicismului, cântată din acest motiv în limba latină.

Deși neagă că ar fi vorba despre o operă autobiografică, se știe că părinții compozitorului se numeau chiar Ricardo și Elena, iar personajul principal feminin dă naștere în spectacol unui băiat care este crescut pentru a deveni muzician. Ceea ce pretinde Santos că reprezintă, în schimb, este realitatea existentă în Spania atunci când s-a născut și a început să studieze pianul – adică începutul anilor '50, perioada guvernată de Franco.

Compozitor, scenarist, regizor și chiar fotograf al producției, Santos (absolvent al Conservatorului din Barcelona) consideră regia un „alt instrument în orchestrație”, motiv pentru care vizualizează muzica fără nici un efort, imaginile fiindu-i de multe ori chiar mai puternice decât sunetele.

Creație muzical-teatrală, *Ricardo i Elena* este plină de situații scenice care provoacă involuntar râsul tocmai pentru că nu există nici un sens în ceea ce se întâmplă: piese gigantice de mobilier se luptă pentru supremație, un personaj folosește o bormașină pentru a se elibera din interiorul unui pian, un crucifix imens cade neașteptat direct în mijlocul aceluiași pian, folosit și pentru un dans orgasmic direct pe claviatură, în timp ce fundalul înfățișează imagini extrem de apetisante cu roșii, mășline verzi, crevete și alte salate din dieta mediteraneană.

Simțul umorului este o condiție absolut necesară pentru a gusta cât de cât spectacolul lui Santos. În plus, ca să nu pleci trântind ușa, simțindu-te ofensat ca spectator, desconsiderat de organizatori în ideea că ești un ignorant care acceptă orice, trebuie să nu fi un împătimit al spectacolului tradițional de operă. Altfel, cele cincisprezece lire sterline plătite pentru biletul de intrare și anumite fragmente ale reprezentației riscă să devină obiectul unei depresii foarte puternice, motiv de divorț ș.a., deși este anunțat de la bun început că „spectacolul conține scene care ar putea ofensa anumite persoane”, în special din motive religioase.

Pentru cei obișnuiți, în schimb, cu videoclipurile și muzica pop promovate de Madonna șocul nu este foarte puternic, primând imaginile în ansamblul lor și mai puțin elementele care le compun.

Dincolo de această comparație posibilă (filmele lui Almodovar și Fellini se pare că au inspirat de asemenea spectacolul lui Santos), trebuie remarcată însă, în primul rând, tehnica vizualizării compoziției muzicale asemănătoare cu cea practică de Stockhausen sau John Cage, artiști cu care Santos poate sta alături fără nici un fel de complexe de inferioritate.

Fără a avea un subiect povestibil, fiind construită din scene independente care se leagă între ele doar prin folosirea acelorași imagini și simboluri (crucifixul persistă obsedant în spectacol ca într-un coșmar religios), *Ricardo i Elena* este o operă care solicită o distribuție foarte bine antrenată atât vocal, cât și fizic, pentru că acrobațiile nu lipsesc nici ele din acest amalgam. Alături de Santos, apar: Mariona Castelar Garriga, Antoni Comas, Ana Criado, Olivier Roustan, Valérie Salon, Claudia Schneder.

Spectacolul face senzație sau este contestat cu vehemență, dar nu trece, sub nici o formă, neobservat – atribut pe care a mizat de altfel și directorul artistic al Edinburgh International Festival 2001, Brian McMaster.